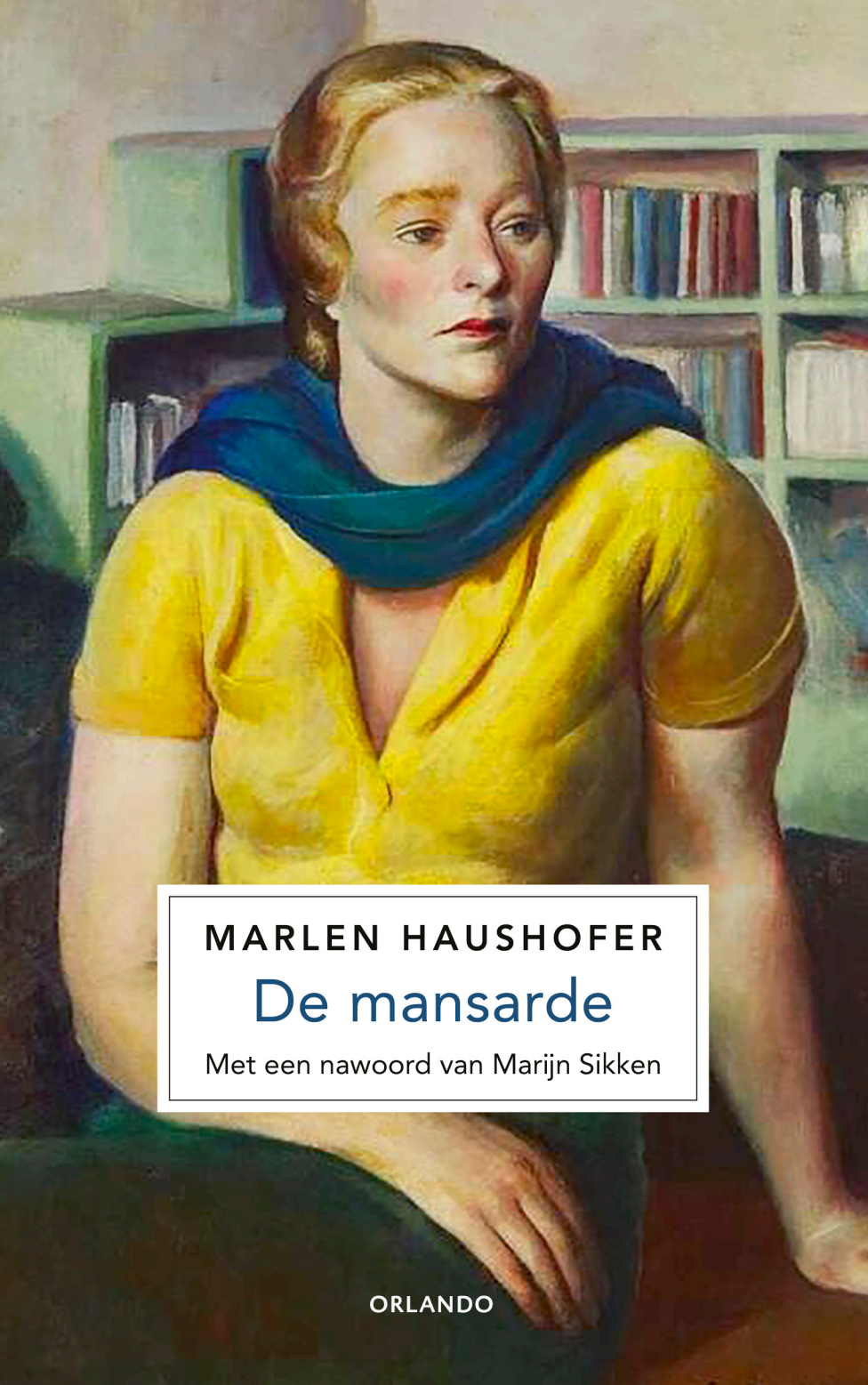

MARLEN HAUSHOFER

De mansarde

Met een nawoord van Marijn Sikken

ORLANDO

Een vrouw leidt op het eerste gezicht een rustig bestaan met man en puberkinderen. De mansarde (dakkamer) is haar domein, daar maakt ze tekeningen van insecten, vissen en vogels. Totdat op een maandagochtend een gele enveloppe bezorgd wordt, met daarin haar eigen aantekeningen uit een periode waaraan ze niet herinnerd wil worden.

Net als in haar bekendste roman *De wand* schildert Marlen Haushofer in *De mansarde* een ontroerend en beklemmend portret van een vrouw die zich bewust wordt van het psychisch isolement waarin ze leeft. Ze schrijft briljant, scherpzinnig en weet geraffineerd de spanning op te bouwen. *De mansarde* is een verontrustend en uiteindelijk troostend verhaal over vervreemding, overleven en het vinden van vreugde op de vreemdste plaatsen.

‘Haar werk heeft een merkwaardige, raadselachtige sfeer, een sfeer die wrang is en troostend tegelijkertijd. [...]’

De vrouwen van Marlen Haushofer behouden een raadselachtige, ongrijpbaar soort autonomie.’

– *De Groene Amsterdammer*

Marlen Haushofer (1920-1970) staat bekend als een van de grootste literaire auteurs van Oostenrijk. Haar roman *De wand* (1963) wordt beschouwd als het hoogtepunt uit haar oeuvre. *De mansarde*, het laatste boek van Marlen Haushofer, verscheen in 1969, vlak voordat zij, enkele weken voor haar vijftigste verjaardag, overleed.

De mansarde werd vertaald door Ria van Hengel.

MARLEN HAUSHOFER

DE MANSARDE

Vertaling uit het Duits door Ria van Hengel

Met een nawoord van Marijn Sikken

uitgeverij
ORLANDO

© Marlen Haushofer

Oorspronkelijke titel *Die Mansarde*

© Ullstein Buchverlage GmbH, Berlijn

Oorspronkelijk uitgever Claassen, Hamburg, 1969

© Nederlandse vertaling 1988, 2026 Ria van Hengel en
Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam

© Nawoord 2026 Marijn Sikken

Illustratie omslag Guy Pène Du Bois, Portrait of Mary

Lightfoot Tarleton Knollenberg

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 9789083625980

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

een burgerlijk huishouden, maar hij woont op zijn kamer, telt het heimwee niet en let altijd op dat hij mooi in het kalme midden blijft staan en geen voet op gevaarlijk terrein zet. En geen terrein zou voor hem gevaarlijker zijn dan dit huis. Soms moet hij wanhopig zijn dat hij de stap niet durft te zetten die hem naar buiten zou slingeren, naar de rand van de wereld. Dan slaat hij zijn boeken en dictaten dicht en gaat hij naar de bioscoop of naar vrienden. Hij bezit een zekere charme, die waarschijnlijk juist die eierzuchtigen en heerszuchtigen aantrekt die hij moet vermijden.

Ilse, die op mijn moeder lijkt, heeft een gelukkige, eenvoudige natuur. Misschien zou ook Hubert wel gelukkig kunnen zijn. Dat hij het niet is, ligt niet zozeer aan hem als wel aan de invloeden en omstandigheden waartegen hij niet was opgewassen. Ferdinand lijkt niet op mij en niet op Hubert, maar op zijn grootvader. Op een geheimzinnige manier zal hij altijd zijn wat vroeger een echte heer werd genoemd. Dat weet hij natuurlijk niet, want dingen en toestanden die je nooit hebt gezien of beleefd kun je niet herkennen. Aan de andere kant is het duidelijk dat hij gewoon niet anders kan zijn; Ferdinand, die uit onze prehistorie komt, kan alleen maar een anachronisme worden. Wij zien het en weten niet of we er blij om moeten zijn of gekrenkt, het zou hoe dan ook niets aan de zaak veranderen. Wij kunnen helemaal niets meer veranderen, alles is gebeurd en heeft zijn loop. We kunnen er geen vinger naar uitsteken. Overigens zijn dit voorzover het Hubert betreft alleen maar hypothesen, want we praten bijna nooit over onze zoon en het gaat

zeker nooit diep. Ilse is een onschuldig gespreksonderwerp, zoals alle mensen die niet tot de binnenste cirkel behoren maar die je graag mag en plezierig vindt.

De kinderen hebben nauwelijks contact met elkaar. Het leeftijdsverschil is te groot. Ferdinand beschouwt Ilse als een onnozel wicht, wat ze beslist niet is, en Ilse vindt Ferdinand een rare snuiter, wat van haar uit gezien begrijpelijk is. Hij geeft haar wel eens snoep of helpt haar met Latijn. Een echt gezin zijn we maar drie jaar geweest, van Ferdinands geboorte tot die gebeurtenis waar we nooit over praten en die we allemaal proberen te vergeten. Af en toe vergeten we die ook echt, maar de gevolgen laten zich niet uitschakelen.

Daarom ben ik zo blij dat die boom elke herinnering in mij uitwist en ik een halfuur droomloos mag slapen.

Toen ik wakker werd, stond de zon op het punt door de grijze winterhemel heen te breken. Als het niet regent of sneeuwt, probeert hij dat elke dag. Maar het lukt hem bijna nooit. Ik vind die inspanningen iets heel roerends hebben. Hij staat als een roodachtige kring achter de nevels en werpt een vreemd roze licht over de stad. Hij doet de boom vochtig glanzen en verandert zijn takken in zilver en koper. Dan kan ik me niet voorstellen dat het een echte boom is, met wortels in de grond en sappen die ook 's winters langzaam in hem opstijgen. Hij ziet er dan niet uit als een organisch wezen, hij wordt een kunstvoorwerp, glashard en glimmend.

‘Wat gek,’ zei Hubert terwijl hij de slag bij Sint-Gottard-Mogersdorf weglegde. ‘Wat gek. Telkens als er een vogel in de boom gaat zitten, vliegt er een andere weg.’

‘Misschien is het een ceremonieel,’ merkte ik overbodig op.

‘Wat gaan we vandaag doen?’ vroeg Hubert.

Dat gaf me een kleine steek, niet erg pijnlijk, gewoon alsof er een oude wond werd aangeraakt. Met die vraag schoof hij de verantwoordelijkheid voor de dag naar mij toe. Zorg dat je er iets van maakt wat een beetje leuk is, want op zondag kan ik echt niet naar kantoor gaan. Je hoeft er niet al te veel moeite voor te doen, er schiet je wel iets te binnen.

Dat is een spelletje, een van de laatste spelletjes die ons nog resten. Aan de spelletjes van vroeger kun je maar beter niet denken. Omdat ook mij niets nieuws meer te binnen schiet, ben ik gedwongen erop in te gaan. Ik ga er trouwens altijd op in, want ik vind het erg belangrijk dat er geen wanklank opkomt. Een wanklank zou mij uren- en dagenlang uit mijn evenwicht brengen en dat kan ik me niet veroorloven.

Ilse was tien dagen skiën met haar klas. Maar zelfs als ze hier is, brengt ze haar zondagmiddagen liever met haar vrienden door dan met ons. De ochtend zou voorbijgaan met opruimen en koken. We eten bijna nooit in een restaurant, want we worden er gek van als we moeten wachten tot de kelner ons eindelijk de rekening brengt. Bovendien is het eten ook in dure gelegenheden abominabel en bovendien houden we niet van al die luchtjes en van de mensen die veel te dicht bij ons zitten. Er hoeven dus alleen plannen gemaakt te worden voor de middag, omdat je niet altijd platen kunt draaien of lezen.

‘Er is een tentoonstelling van moderne Franse schilderkunst,’ zei ik aarzelend.

Hubert bromde alleen maar.

‘Of die Finse meubels,’ zei ik.

‘Afschuwelijk,’ zei Hubert.

‘Een wandeling,’ stelde ik voor, ‘en daarna een Zweedse film.’

‘Ik vind die Zweden stomvervelend,’ zei Hubert. Ik vind ze ook stomvervelend, dus ik gaf onmiddellijk toe. Ik zei: ‘Ik ga eigenlijk helemaal niet graag naar de bioscoop, ik vind films zo griezelig.’

‘Hoezo?’ zei Hubert.

‘Ik hou niet van die enorme gezichten,’ zei ik. ‘Alles is zo gigantisch, ik word er misselijk van. Ik ben bang voor die reuzen. Wanneer waren we eigenlijk voor het laatst in de bioscoop?’

Hubert dacht na. Hij is het geheugen van ons huwelijk. ‘Zeven maanden geleden,’ zei hij, ‘iets vrolijks.’

Ik herinnerde het mij. ‘Het was helemaal niet vrolijk,’ zei ik. ‘Die verschrikkelijk grote hoofden op het doek. Net kannibalen. Ze doen hun mond allemaal zo breed open en ze hebben veel te veel tanden en rimpels als bergkloven, en de vrouwen hebben valse wimpers, obscene gewoon. Zelfs verliefde paren zien eruit als misdadigers. Ik was vreselijk bang.’

Hubert nam de moeite zijn hoofd om te draaien en keek me aan. Hij heeft grijze ogen en er is een tijd geweest dat ik die overmoedig vond. Nu zagen ze eruit als water onder het ijs. Ik kon iets zien glinsteren onder het ijs, kleine visjes op de bodem van een dichtgevroren meer.

‘Gek,’ zei Hubert, ‘dat herinner ik me niet. Als jij bang bent, gaat je adem altijd veel sneller. Dat merk ik meteen.’

‘Je was zo verdiept in de film, je lachte ook, ik weet het nog precies, daardoor heb je het misschien niet gemerkt.’

‘Maar vroeger was je toch nooit bang in de bioscoop,’ zei hij.

‘Dat komt vast door de televisie,’ zei ik snel. ‘Als je aan dwergen gewend bent, kun je waarschijnlijk niet meer tegen reuzen.’

‘Dus we gaan goddank niet naar de bioscoop,’ constateerde Hubert.

‘Een visite komt waarschijnlijk ook niet in aanmerking,’ zei ik.

Hubert gaf geen antwoord, waarom zou hij ook, mijn vraag was niet serieus bedoeld. We gaan nooit op visite als we dat maar even kunnen vermijden. We hebben niet veel kennissen en al helemaal geen gemeenschappelijke, en familie hebben we ook niet, en als we die hadden, zouden we er waarschijnlijk ook bijna nooit heengaan.

Ik voelde dat ik in de buurt van een draaikolk kwam die me zo meteen zou vangen. Maar ik wilde me nog niet laten vangen, er stond een bepaalde tijd voor het spel en die tijd was nog niet om.

‘Etalages kijken,’ zei ik.

Hubert lachte. Het was geen aangename lach, een beetje hikkend en stiekem. Er zit een vals trekje in hem, dat maar zelden tevoorschijn komt. Vroeger vond ik dat zelfs wel leuk, het voorzag het leven van kleine verrassingen. Nu betekent die lach alleen nog maar: ik heb je door,

liefje. En ik vind het niet prettig als ze mij zo goed door hebben. ‘Nou ja,’ zei ik gelaten, ‘ik denk dat we maar naar het Arsenaal moeten gaan.’

Toen zakte Hubert tevreden terug in de kussens en hij sloeg zijn boek weer open.

Als we niet weten wat we met onze zondagmiddag aan moeten, gaan we altijd naar het arsenaal. Maar we doen alsof dat een noodoplossing is. In werkelijkheid willen we helemaal niet ergens anders heen. Ik begrijp dat Hubert het zo graag doet; waarom ik het ook doe, is me niet helemaal duidelijk, maar het is nu eenmaal zo. Ik geef de voorkeur aan het Arsenaal boven alle andere tentoonstellingen en musea. Dat ik me daar zo thuis voel vind ik zelf een beetje griezelig.

Ik wierp nog een laatste blik op de boom. De zon had zich verbitterd teruggetrokken en het roze licht was verdwenen. Ik stond op en liep de kamer uit.

Na het eten gingen we een uurtje wandelen. Het was somber weer, koud en stil. Dat vond ik wel prettig, want ik lijd onder de wind die in deze stad voortdurend waait. We praatten over onbelangrijke dingen en waren heel vreedzaam en vriendschappelijk. Maar dat zijn we bijna altijd. Eigenlijk altijd. Ik wist nog niet dat mijn leven de volgende ochtend op een vreemde manier zou veranderen en Hubert wist het ook niet. Ik denk dat hij het nooit zal weten, in elk geval hoop ik dat.

Later gingen we met de auto naar het Arsenaal. 's Zondags is het prettig om auto te rijden, zelfs in februari, al is het dan niet zo prettig als in de zomer, wanneer de stad er 's zondags uitgestorven bij ligt en naar heet asfalt ruikt.

Hubert kocht bij de receptie meteen een brochure over de slag bij Ebelsberg in 1809, en een kaart met een portret van prins Eugen, geschilderd door Johann Kupezky. Die kaart zal in zijn bureau verdwijnen en nooit worden verstuurd, want aan wie zou Hubert een kaart moeten sturen? Vervolgens stevende hij meteen op de vitrines met foto's uit de Eerste Wereldoorlog af. Hij denkt namelijk dat hij op een van die oude foto's zijn vader heeft ontdekt. Ik kan er niets over zeggen, ik zie alleen maar een magere jongeman in het uniform van luitenant, met beenwindsels, zijn kepi wat van zijn voorhoofd geschoven, die moe en peinzend naar een machinegeweer staat te staren. De foto is ergens in de bergen van Zuid-Tirol gemaakt en al een beetje vergeeld. Ik heb Huberts vader maar drie keer gezien en toen was hij over de zestig. Hij zou het natuurlijk kunnen zijn, maar waarschijnlijk zijn er een heleboel jongemannen van zijn slag geweest.

Zodra we bij de vitrines zijn aangekomen, vergeet Hubert mij. Ik loop langzaam verder, dwaal door de vertrouwde zalen, bekijk de beelden in de oude soldatenuniformen, die er in hun glazen vitrines zo levend uitzien dat je schrikt. Maar van dichtbij zien ze er niet levend uit en niet dood, het zijn poppen en ze hebben het aantrekkelijke en het griezelige van poppen. Ik sta daar altijd heel lang. Ze fascineren mij. Het hele Arsenaal is een aantrekkelijke en griezelige plaats, misschien kom ik er daarom wel zo graag. Ik bezoek de Radetzkyzaal, de Aartshertog Karelzaal en de Prins Eugenzaal en in stilte verbaas ik me over de fantastische orde en reinheid die hier heersen. Geen enkel museum in de stad wordt zo goed verzorgd

en met zoveel liefde onderhouden als het Arsenaal. Je verbaast je erover, maar in feite is het heel natuurlijk en begrijpelijk. Mijn rondgang eindigt zoals meestal bij de tent van Kara Mustafa, de grote Turkse tent. Daar rust ik uit.

Ik wist dat buiten de auto's over de ringweg reden en dat de verkeerslichten knipperden, en met onbehagen merkte ik dat ik mij in dit vreedzame dodenrijk meer thuis voel dan daarbuiten in de levende stad. Ik ben er ook niet helemaal zeker van of de stad wel echt leeft. Misschien is het wel een speelplaats voor beelden die nog een beetje mogen rondspartelen voordat ze in glazen vitrines worden opgesloten zoals de oude busschietters die ik had bekeken.

Ik ben graag omringd door dingen die mij niet opmerken en me niet te na komen, modellen van oude schepen met bolle zeilen waar nooit wind omheen waait, en al die vlaggen en standaards die eens alles hebben betekend en nu niets anders meer betekenen dan broze oude zijde waar je niet aan mag komen. Het rook hier erg oud, naar leer en versleten stoffen en ook naar boenwas.

Bij de grote Turkse tent ontmoeten we elkaar meestal weer en dan dalen we langzaam en zwijgend de trappen af. Ik wist dat we niet hier thuishoorden, maar buiten bij de auto's en de verkeerslichten in de wereld die nu eenmaal onze wereld is en die we niet zelf hebben kunnen uitzoeken. Maar de stilte en de slaperigheid van het verleden in dit gebouw had de verleidelijkheid die aan elk verleden kleeft, ook al vind je dat verleden afkeurenswaardig of afschuwelijk, afkeurenswaardig en afschuwelijk alleen omdat het zo verleidelijk is.

‘Heb je hem vandaag herkend?’ vroeg ik.

‘Ik ben er nu bijna van overtuigd,’ zei Hubert. ‘Het is onmiskenbaar zijn houding. Maar ik weet het natuurlijk nooit helemaal zeker.’

‘Nee,’ zei ik, ‘helemaal zeker zul je het natuurlijk nooit weten.’

Toen praatten we er niet meer over. De middag in het Arsenaal was voorbij en we stonden op straat. Het was gaan sneeuwen, met kleine geruisloze vlokken, en de lucht was koud en rook schoon. Op de terugweg zwegen we. Hubert moest zich concentreren, want de weg was glad en een van onze ruitenwissers is niet helemaal in orde. Ik kon maar heel vaag zien wat er op straat gebeurde. Het was trouwens al bijna donker en de lampen verblindden mij.

Het gele korte gras in onze voortuin was al bedekt met een fijn laagje sneeuw en dat herinnerde mij aan iets, maar ik kon er niet achter komen wat en ik gaf het op om erover na te denken.

In huis was het lekker warm en het rook een beetje naar rook, een lucht die nooit helemaal te verdrijven is. Maar het rook ook naar mandarijnschillen die op de tafel lagen en dat mengsel van geuren was niet zo slecht. Hubert ging naar zijn kamer en ik wist dat hij nu de slag bij Sint-Gotthard-Mogersdorf uit zou lezen. Op weekdagen komt hij tenslotte nauwelijks aan lezen toe, in elk geval niet aan lezen voor zijn plezier.

Ik wist hem dus onder de pannen, liep de trap op naar de mansarde en ging aan mijn tekentafel zitten. De mansarde is van mij. Zelfs Hubert komt er alleen als ik hem

uitdrukkelijk uitnodig. Dat komt zelden voor en het is eigenlijk een ritueel. Als hij mij namelijk bij uitzondering eens een vertrouwelijke mededeling heeft gedaan en ik weet dat hij zich daardoor onbehaaglijk voelt, dan bied ik hem ter compensatie en als schadevergoeding een van mijn geheimen aan. Mijn geheimen zijn klein en onbeduidend, het zijn voornamelijk tekeningen van reptielen of vogels, maar iets anders heb ik niet te bieden. Omdat ook Huberts vertrouwelijke mededelingen niet veel voorstellen, is alles dan weer in orde, het evenwicht is hersteld.

In de mansarde kan ik tekenen of schilderen en, als ik daar zin in heb, gewoon heen en weer lopen, een gewoonte die Hubert zenuwachtig zou maken. Ik heb één talent meegekregen, waar ik niet veel mee kan beginnen. Vroeger heb ik wel boeken geïllustreerd, maar dat is al lang geleden. Hubert wil niet hebben dat ik er geld mee verdien, ook al zou het niet veel zijn. Vooral sinds het duidelijk is geworden dat Ferdinand niets meer van hem nodig heeft. Ik ben ook erg blij dat ik me niet aan de instructies van een opdrachtgever hoef te houden en mag tekenen wat ik zelf graag wil.

Mijn talent is zeer beperkt, maar binnen die nauwe grenzen heb ik het tot een zeker meesterschap gebracht. Ik heb altijd getekend en na de middelbare school heb ik nog twee jaar een grafische opleiding gevolgd. Wat ik daar kon leren heb ik geleerd, maar in feite was dat niet zo belangrijk voor me. Ik heb nooit iets anders getekend dan insecten, vissen, reptielen en vogels; aan zoogdieren en mensen ben ik nooit toegekomen. Bloemen zou ik ook kunnen tekenen, maar die hebben me nooit zo aangetrokken.

De afgelopen jaren heb ik bijna uitsluitend belangstelling voor vogels gehad. Ik heb een bepaald doel voor ogen, maar ik kan me niet voorstellen wat ik zou doen als ik het ooit zou bereiken. Misschien is dat wel een van de redenen waarom ik niet echt verder kom. Mijn doel is een vogel tekenen die niet de enige vogel op de wereld is. Daarmee bedoel ik dat je dat op het eerste gezicht moet kunnen zien. Tot nu toe is het me niet gelukt en ik betwijfel of het me ooit zal lukken. Soms denk ik dat het eindelijk zover is, maar de volgende dag sta ik voor de tekening en dan zie ik dat de vogel niet weet dat er behalve hij nog andere van zijn soort zijn, en ik pak de tekening en berg hem op in de kast. Daar liggen al hele stapels eenzame vogels, tekeningen die niemand behalve ik ooit heeft gezien. Alleen Hubert kent er een paar, maar voor hem zijn het gewoon kleine kunstwerkjes, hij weet niet dat ze allemaal zijn mislukt. Zo nu en dan is er weer een sprankje hoop, maar heel zelden. Jaren geleden, toen ik me nog helemaal niet op vogels had vastgelegd, was er een keer een spreuw die eruitzag alsof hij in de verte de roep van een andere spreuw uit de aangrenzende tuin hoorde. De manier waarop hij zijn kop hield en zijn opgezette veren wezen daarop. Maar het was slechts een vermoeden, niet een elkaar herkennen. Toch was ik toen dolblij. Dat tekeningetje is in de oorlog verloren gegaan.

Een paar dagen geleden was ik aan een zwaluw begonnen, maar dat leek al vanaf het begin geen gelukkige keus. Omdat je zwaluwen altijd in hele zwermen ziet, verbeeld je je dat het sociale vogels zijn. Maar dat is waarschijnlijk een vergissing. Ze vliegen gewoon langs elkaar heen en

interesseren zich uitsluitend voor hun prooi. Mijn zwaluw maakte in elk geval de indruk dat hij volmaakt gelukkig was in zijn zelfgekozen eenzaamheid, een mooi decoratief dier, en geen veer op zijn kop dacht aan andere zwaluwen. Ik hield me tien minuten met hem bezig, hier een kleine verandering van de lijn, daar een spikkeltje kleur. Toen stond ik op en begon ik heen en weer te lopen. Het is goed dat de mansarde boven de keuken ligt, zodat ik Hubert niet kan storen. En het is zo belangrijk voor me om heen en weer te kunnen lopen, van de tafel naar de schoorsteen die hier doorheen loopt, dan naar de kast, naar de divan en ten slotte naar het raam. Door het raam zie ik de muur van het buurhuis, een foeilelijke grijze muur. Dat is wel goed, dan kan hij me ook niet afleiden. Mijn vingers trillen een beetje, dat doen ze altijd als ik ze verbied om te tekenen. Ik deed mijn ogen dicht en zag de zwaluw voor me zoals ik hem wilde. Ik rende meteen naar de tafel en veranderde zijn oog een beetje. Nu zag hij er uitdagend uit, net alsof hij ieder moment uit elkaar kon spatten van vrolijke eenzaamheid. Het was de brutaalste zwaluw die ik ooit had gezien, het leek wel of hij me uitlachte. Zijn oog schreeuwde gewoon: Ik ben de enige zwaluw op de wereld, godzijdank! – Dat wond me zo op dat ik het papier verscheurde en in de prullenmand gooide; dit kleine monster mocht zelfs niet in de kast blijven leven.

Opnieuw was er iets mislukt en ditmaal op een bijzonder uitdagende manier. Ik begon weer te ijsberen en plotseling wist ik dat het alleen maar aan mij kon liggen; kennelijk wilde ik alleen maar eenzame vogels tekenen.

Die ontdekking hield me een hele tijd bezig, maar ze hielp me niet verder. Tenslotte zag ik in dat ik vandaag niet meer aan iets nieuws moest beginnen en ik ging naar beneden naar de woonkamer.

Hubert zat voor de televisie naar een sportprogramma te kijken. Hij geeft niet veel om sport, maar dat programma laat hij zich zelden ontgaan. Hij zit hoe dan ook te veel voor de tv, en omdat hij niet graag alleen zit, verspilt ook ik op die manier veel tijd. Hij merkt mij nauwelijks op, praat niet met me, maar wil wel dat ik in de kamer ben. Soms zit ik erbij te lezen, maar dat is slecht voor je ogen omdat het te donker is in de kamer. Aan de andere kant is ook televisie kijken slecht voor je ogen. In feite is alles wat we doen wel ergens slecht voor. Als je alle adviezen zou willen opvolgen, was het uiteindelijk alleen nog maar gezond om dood te zijn.

We zaten daar dus tot elf uur en ik herinner me niet dat ik iets heb gezien. Terwijl ik toch gekeken moet hebben, want ik had mijn ogen de hele tijd open en op het scherm gericht. Waar zijn de uren, dagen, maanden en jaren die mij op deze of een dergelijke manier door de vingers zijn geglipt? Het is een griezelig idee dat ik zoveel weet wat ik me niet kan herinneren. Het is alsof je in een vredige wei zit en niet vermoedt dat er ieder ogenblik een wild dier van achter een bosje tevoorschijn kan springen. Ik hou niet van verrassingen.

MAANDAG

De post komt altijd om een uur of negen. Er zitten alleen maar reclames bij of tijdschriften waarop ik mij in een zwak moment heb geabonneerd. Alle zakelijke post en alle rekeningen gaan naar Huberts kantoor. Natuurlijk zouden daar ook brieven kunnen komen die ik nooit onder ogen krijg. Maar ik geloof niet dat Hubert ooit privé-post ontvangt. Hij heeft geen familie meer, afgezien van een oom in Triëst, een stokoude heer die ons alleen met kerst een kaart stuurt. En Huberts kennissen wonen allemaal hier in de stad en kunnen hem dus opbellen. Nee, ik kan me niet voorstellen dat iemand Hubert ooit een brief stuurt.

Ik krijg in elk geval nooit post. Het enige familielid dat ik heb, een zus van mijn moeder, woont in een klooster in Tirol. Ik weet niet of ze nog leeft, ik heb nooit meer iets van haar gehoord. Misschien is haar orde wel zo streng dat ze geen contact met de buitenwereld mag opnemen. Misschien bidt ze wel eens voor mij. Dat is een vreemde en ontroerende gedachte. Misschien is ze mijn bestaan gewoon vergeten.

Maar deze maandagochtend kwam er een brief voor mij. Een dikke gele envelop, het adres in blokletters ge-